PODPORA REGIONÁLNEHO ROZVOJA VIDIEKA AKTIVIZÁCIOU ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU NA PRÍKLADE OBCE VEĽKÉ TERIAKOVCE

Ivana Kováčová, Zuzana Rampašeková, Daša Oremusová

Abstract

The paper deals with proposals of projects for regional development of the Veľké Teriakovce municipality based on the analysis of the potential of this area. The analysis involves the physical geographical and human geographical characteristics of the study area and getting familiar with the finished projects. The characteristics of the municipality was supplemented by the questionnaire survey which confirmed the possibility of the municipality development in the implementation of tourism. Therefore, we propose three smaller projects which would attract tourists into the municipality. The first project is a proposal of organizing the event called "Fašiangové hody" - Carnival Feast which aims to revive carnival customs and traditions. In the second project, we propose leaflets for the municipality with general-geographical information. In the third project, we developed two information boards which are to be placed in front of the municipal office and in front of the evangelic church aiming to raise awareness of the population of the municipality as well as to provide information on potential uses of the natural and cultural life in the Veľké Teriakovce municipality.

Keywords: development, Veľké Teriakovce municipality, projects, potential

Úvod

Prehlbujúce sa ekonomické a sociálne rozdiely jednotlivých regiónov Slovenska, ktoré Lauko (1990, in Bašovský, Lauko, 1990) chápe ako „zložitý, dynamický priestorový systém vzniknutý na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov, podnietili regionálny rozvoj týchto území. Aj vidiecka obec Veľké Teriakovce, ktorá podľa administratívneho členenia patrí do Banskobystrického samosprávneho kraja, okresu Rimavská Sobota (mapa 1), patrí do regiónu s najvyššou nezamestnanosťou. Preto je na mieste zvoliť vhodnú regionálnu politiku ako riadiacu činnosť štátu a inštitúcií územnej pôsobnosti, smerujúcu k vytváraniu vhodnejších podmienok pre dynamický a všestranný rozvoj regiónov s využitím ich geografického, ekonomického a ľudského potenciálu, ktorá by sa podieľala na regionálnom rozvoji obce. Ten, ako uvádza Rajčáková (2009) by mal viesť k zvyšovaniu životnej úrovne obyvateľov daného regiónu, k jeho sociálnemu a ekonomickému rozvoju s ohľadom na zachovanie trvalo udržateľného rozvoja.

Všeobecnogeografická charakteristika obce

Obec Veľké Teriakovce patriaca do Banskobystrického kraja sa rozprestiera v západnej časti okresu Rimavská Sobota. Susedí so siedmimi obcami. Na severe s obcami Hrachovo, Nižný Skálnik a Horné Zahorany, na juhu a východe s okresným mestom Rimavská Sobota, na juhovýchode susedí s obcou Čerenčany, na západe s obcami Kružno a Sušany. Obec tvoria tri katastrálne územia: Veľké Teriakovce, Malé Teriakovce a Vrbovce nad Rimavou (mapa 1).

Z hľadiska fyzicko-geografickej polohy leží obec v doline rieky Rimavy v západnej časti Rimavskej kotliny. Nadmorská výška sa pohybuje v rozmedzí od 220 m n.m. na nive rieky Rimavy, po 468 m n.m. na vrchu Kozinec v Železníckom predhorí. Väčšina územia obce sa nachádza v Rimavskej kotline, ktorú vyplňajú štvrtohorné sedimenty. Časť územia obce, ktorá zasahuje do Železnického predhoria, je budovaná andezitovými vulkanoklastikami. Obec patrí do teplej klimatickej oblasti, mierne suchého okrsku s chladnou zimou, pričom priemerná ročná teplota vzduchu je 9,7 °C a priemerný ročný úhrn zrážok je 725,2 mm. Obcou preteká rieka Rimava, ktorá patrí do povodia rieky Slaná. Z pôdných typov dominujú luviseme, fluvise a kambise. Z hľadiska drevinového zloženia majú prevahu dubové a dubovo-hrabové lesy.

Obec má rozlohu 22,35 km² a s počtom obyvateľov 893 (k 31.12.2013) patrí do skupiny stredne veľkých vidieckych sídiel. Obyvateľstvo obce reprezentuje regresívny typ vekovej štruktúry, pre ktorý je charakteristické starnutie obyvateľstva. Vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy a vhodné klimatické podmienky vytvorili vhodné podmienky pre poľnohospodárstvo, ktoré má v obci dlhú tradíciu a je základným výrobným ekonomickým zdrojom. Z hľadiska dopravy má obec výhodnú polohu – nachádza sa 8 km od okresného mesta Rimavská Sobota, prechádza ňou cesta I. triedy a železničná trať. V obci sa nachádzajú dve národné kultúrne pamiatky – vodný mlyn a gotický evanjelický kostol, z hľadiska športových aktivít sú atraktívne novovybudované multifunkčné a detské ihrisko, volejbalové a futbalové ihrisko, ubytovanie a stravovanie ponúka penzión Salaš pod Maginhradom. Životné prostredie v obci je znečisťované najmä v dôsledku chýbajúcej kanalizácie a čistiarne odpadových vôd.

Potenciál obce z hľadiska regionálneho rozvoja

Nakoľko sa obec Veľké Teriakovce nachádza len 8 km severozápadne od okresného mesta, je jej poloha jednou z najsilnejších stránok. Vhodná poloha vplýva aj na dobré dopravné spojenie. Intravilánom obce prechádza *cesta I. triedy č. 72*, ktorá spája Rimavskú Sobotu s mestami Tisovec a Brezno. Obcou prechádza aj železničná trať č. 174 (Jesenské – Rimavská Sobota – Brezno) so zastávkou v miestnej časti Malé Teriakovce.

Vďaka priaznivým klimatickým a pôdnym pomerom má v obci dlhú

tradíciu poľnohospodárstvo. Poľnohospodársky subjekt Keľo a synovia, s. r. o. za účelom rozšírenia svojej výroby vybudoval v obci *Salaš pod Maginhradom*. Toto stravovacie a zároveň ubytovacie zariadenie je jedným z predpokladov rozvoja agroturistiky a cestovného ruchu v obci.

Mapa 1: Vymedzenie obce Veľké Teriakovce

Map 1: Definition of the municipality Veľké Teriakovce

Z historického hľadiska majú veľký význam národné kultúrne pamiatky v obci – vodný mlyn a gotický evanjelický kostol. *Vodný mlyn* bol postavený na pravom brehu rieky Rimavy okolo roku 1800, prevažne v klasicistickom slohu. Po roku 1917 bol mlyn modernizovaný a prestavaný. V mlyne sa mlelo do roku 1961 a až do roku 2008 mlyn chátral. Po rekonštrukcii bolo v priestoroch mlyna zriadené regionálne múzeum tradičných spôsobov obživy našich predkov s dôrazom na roľníctvo, mlynárstvo a tradičné remeslá (Aláč a kol., 2012). *Gotický evanjelický kostol* sa nachádza v dominantnej polohe na svahu nad obcou. Kostol bol postavený niekedy v prvej polovici 15. storočia ako typická gotická stavba. V 17. storočí bol kostol neskororenesančne prestavaný. Najvýznamnejším prvkom v interiéri kostola je kazetový maľovaný drevený strop, ktorý bol vytvorený v troch etapách od druhej polovice 16. storočia do konca 18. storočia. Ide o jeden z

najstarších drevených stropov, ktoré sa na Slovensku zachovali (Podolinský, 2000). *Evanjelický kostol* v Malých Teriakovciach je súčasťou gemersko-rimavského okruhu Gotickej cesty – tematickej kultúrno-poznávacjej cesty, ktorá spája historicky najhodnotnejšie lokality z obdobia 13. až 15. storočia na území východného a stredného Slovenska (ÚPN obcí MR Rimava a Rimavica, 2009).

Vďaka výhodnej polohe, kultúrnym zaujímavostiam, vhodnými možnosťami dopravy a ubytovania obec spĺňa predpoklady pre rozvoj v oblasti cestovného ruchu.

Projekty realizované obcou

V rámci zvyšovania atraktivity obce a rozvoja cestovného ruchu bolo v obci zrealizovaných niekoľko projektov.

V rokoch 2007 až 2010 prebehla rekonštrukcia kultúrnej pamiatky vodného mlyna, v ktorom bolo zriadené regionálne múzeum zamerané na poľnohárstvo, mlynárstvo, pekársstvo a tradičné remeslá. Projekt bol podporený prostredníctvom Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu, celková výška príspevku bola 516 161 € (OZ Ozveny, 2010).

Za účelom rozvoja cestovného ruchu bolo v rokoch 2011 – 2013 v obci vybudované stravovacie a ubytovacie zariadenie Salaš pod Maginhradom. Projekt bol realizovaný v rámci Programu rozvoja vidieka a bol podporený celkovou sumou 447 921 € (Kubaliaková, 2013).

Pre aktívne trávenie voľného času malo veľký význam vybudovanie multifunkčného a detského ihriska. Oba projekty boli realizované v rokoch 2012 – 2013, boli podporené cez MAS Malohont v rámci realizácie prístupu LEADER programu rozvoja vidieka celkovou sumou 54 438 € (ObÚ Veľké Teriakovce, 2013).

Vlastné návrhy projektov pre regionálny rozvoj obce

Pri návrhu vlastných projektov pre rozvoj obce sme vychádzali z analýz fyzikogeografického a humánno geografického charakteru, ako aj dotazníkového prieskumu. Dotazníkový prieskum bol zameraný na zistenie názorov obyvateľov na potenciál rozvoja cestovného ruchu a propagáciu obce. Hlavným nedostatkom podľa respondentov je nepostačujúca propagácia, ktorej zlepšenie by mohlo prispieť k zvýšeniu záujmu o danú lokalitu v oblasti cestovného ruchu, prípadne agroturistiky.

Navrhuje tri projekty, ktorých cieľom je propagácia obce a jej zaujímavostí, ktoré by zvýšili nielen povedomie samotných občanov obce, ale prilákalo aj potenciálnych záujemcov o CR. Potenciál vidíme aj v možnom viacjazyčnom preklade uvedených návrhov.

1. projekt: KULTÚRNE PODUJATIE „FAŠIANGOVÉ HODY“

Hlavným motívom organizovania podujatia „Fašiangové hody“ je oživiť tradície a zvyky fašiangového obdobia a prilákať návštevníkov do obce. Keďže by podujatie bolo organizované počas fašiangového obdobia, charakteristické zábavami, plesmi a sprievodmi v maskách, počas podujatia by prebiehalo viacero akcií.

- V Salaši pod Maginhradom by sa konala fašiangová zabíjačka, na ktorej by návštevníci mohli ochutnať tradičné zabíjačkové špeciality.
- V priestoroch mlyna by prebiehala prezentácia fašiangových tradícií a zvykov, ako aj tvorivé dielne spojené s výrobou fašiangových masiek a kostýmov.
- Popoludní by sa konal fašiangový sprievod obcou, po ňom by nasledovalo vystúpenie miestnych folklórnych súborov a celodenný program by ukončil fašiangový ples.

Podujatie by bolo financované majiteľom Salašu pod Maginhradom – súkromnou firmou Keľo a synovia, s r. o. a Miestnou akčnou skupinou Malohont.

2. projekt: PROPAGAČNÉ LETÁKY

Keďže propagačné letáky považujeme za vhodný nástroj zvyšovania povedomia nielen o obci a života v nej, ale aj o pozoruhodnostiach, ktoré sa v nej nachádzajú, vytvorili sme jeden z takýchto letákov. Obsahuje základné informácie o obci, o jej vzniku, o prírodných pomeroch, pamiatkach v obci a spoločenskom živote v obci. Letáky by boli k dispozícii na internetovej stránke obce, v tlačenej podobe na obecnom úrade, vo vodnom mlyne a v Salaši pod Maginhradom. Takto by boli dostupné nielen pre turistov, ale aj pre samotných obyvateľov. Projekt by mohol byť financovaný z obecného rozpočtu, nakoľko by bolo potrebné financovať len tlač navrhovaných letákov.

3. projekt: INFORMAČNÉ TABULE

K zvýšeniu informovanosti nielen o obci, ale aj o jej pamiatkach, prispievajú informačné tabule. Navrhujeme dve informačné tabule. Jednu informačnú tabuľu umiestnenú pred obecným úradom (obr. 2), ktorá by obsahovala základné údaje o obci, fotografie a mapu so zaujímavosťami v obci. Druhá tabuľa by bola umiestnená pred gotickým evanjelickým kostolom v miestnej časti Malé Teriakovce. Na tabuli by sa nachádzali základné informácie o kostole, fotografie a kontakt na osobu, ktorá v prípade záujmu zabezpečí prehliadku kostola (obr. 3). Predpokladané náklady na vyhotovenie a osadenie dvoch drevených informačných tabuľ by boli cca 800 €, pričom by mohli byť financované z fondov EÚ prostredníctvom Integrovaného regionálneho operačného programu.

Obr. 1: Propagačný leták obce Veľké Teriakovce
Figure 1: Promotional leaflet of Veľké Teriakovce Municipality

ŽIVOT V OBCI

V obci sú k dispozícii tri obchody, pohostinstvá a salaš. V budove obecného úradu funguje pošta. Pre deti v predškolskom veku je zriadená materská škola s detským ihriskom. Na športové účely slúži aj futbalové, volejbalové a multifunkčné ihrisko. Počas roka sa v obci uskutočňuje viacero kultúrnych a športových podujatí. S víťazmi jari je spojené podujatie *Morena, Morena do Rimavy hodaná*, s múzeom v mlyne sú spojené podujatia *Noc v mlyne*, *Tvorivá dielňa* a *Medové Vianoc*, na Salaši pod Maginhradom sa konajú podujatia venované ocieňarstvu *Durenie na Ďura* a *Slovenské mýtivanie*.

OBECNÝ ÚRAD VEĽKÉ TERIAKOVCE
Veľké Teriakovce 54
980 51 Veľké Teriakovce
tel.: +421 47 569 51 72
e-mail: v.teriakovce@mail-t-com.sk
www.velketeriakovce.sk

Obyvateľstvo a stravovanie: SALAŠ POD MAGINHRADOM
SALAŠ POD MAGINHRADOM
tel.: +421 903 346 733
e-mail: info@salašpodmaginhradom.sk
www.salašpodmaginhradom.sk

Kúka Rimava

O OBCI

Veľké Teriakovce ležia asi 8 km severozápadne od okresného mesta Rimavskej Soboty. Obec má rozlohu 22,35 km², počet obyvateľov 89 (2022) a tvorí jeden administratívny celok so svojimi časťami Malé Teriakovce, Vrbovce nad Rimavou a Kráľna. Pôvodným vlastníkom dnešných Veľkých Teriakovcov bol rod Hont-Poznanovcov. Od roku 1935 patrili kalóšskému arcibiskupovi. V 14. storočí sa zemapnám Rimavskej doliny stal Tomáš zo Sečian (zakladateľ rodu Sečianovcov), ktorému kral Karol Róbert daroval roku 1344 Rimavskú Sobotu a ďalšie obce pri Rimave (medzi nimi aj Teriakovce). Z roku 1344 pochádza aj najstaršia písomná zmienka vtedy ešte len o jediných Teriakovciach (Turek). Tie sa pred rokom 1575 rozdelili na Horné a Dolné, od roku 1920 sú premenované na Veľké a Malé Teriakovce.

VŠEOBECNOGEOGRAFICKÉ POMERY OBCE

Veľké Teriakovce ležia v severozápadnej časti okresu Rimavská Sobota. Na severe hraničia s obcou Kráľovo, na východe s obcou Hradište, na juhu s obcou Salaš pod Maginhradom a na západe s obcou Vrbovce nad Rimavou. Obec leží v údolí rieky Rimavy, ktorá tu tečie z juhovýchodu na severozápad. Na juhu sa nachádza hradba, ktorá je súčasťou geomorfologického celku Hradište. Na severozápade sa nachádza hradba, ktorá je súčasťou geomorfologického celku Kráľovo. Na východe sa nachádza hradba, ktorá je súčasťou geomorfologického celku Hradište. Na juhu sa nachádza hradba, ktorá je súčasťou geomorfologického celku Salaš pod Maginhradom. Na západe sa nachádza hradba, ktorá je súčasťou geomorfologického celku Vrbovce nad Rimavou.

PRIRODNÉ POMERY OBCE

Prevažná časť obce sa nachádza v Rimavskej kotline, ktorú vyplňujú najmä štvrtorňové sedimenty, časť budovaná andezitovými vulkanoklastikami zasahuje do Železnického predhoria. Nadmorská výška sa v obci pohybuje od 220 m na nive rieky Rimavy po 468 m na vrchu Kozinec, ktorý patrí Železnického predhoria. S priemernou ročnou teplotou 9,7 °C a priemerným ročným úhnom zrážok 755,2 mm patrí obec do teplej, mierne suchej oblasti s chladnou zimou. Obcou preteká rieka Rimava, ktorá patrí do povodia rieky Slaná. Z pôdných typov dominujú luvizeme, fluvizeme a kambizeme. Z hľadiska drevinového zloženia majú prevahu dubové a dubovo-hrabové lesy. Väčšina pôvodných lesov bola vplyvom ľudskej činnosti premenaná na poľnohospodársku pôdu.

Symboly obce

PAMIATKY OBCE

Dominantou obce je gotický evanjelický kostol v m. Ľ. Malé Teriakovce. Kostol bol postavený v prvej polovici 15. stor. ako typická gotická stavba, v 17. stor. bol neskororenesančne prestavaný. Najväčším prvkom v interieri je maľovaný kazetový strop - jeden z najstarších drevených stropov zachovaných na Slovensku. Kostol je súčasťou gemersko-rimavského okruhu Gotickej cesty.

V obci sa nachádza aj vodný mlyn, ktorý bol postavený na pravom brehu rieky Rimavy okolo roku 1800 v prevážne klasicistickom slohu. Mlyn je unikátny v tom, že na pohon používal horizontálne uložené koleso. V roku 2008 začala regionálne múzeum zamerané na roľníctvo, mlynárstvo a tradičné remeslá.

Starý kamenný mlyn

Starý mlyn

Mlyn - tradičná kúba

Mlyn - tradičné remeslá

PREHLIADKA KOSTOLA tel. č. 097/568 949
PREHLIADKA MLYNA tel. č. 090/773 453
alebo mailom na mlynskohol@gmail.com

Obr. 2: Informačná tabuľa pred Obecným úradom
Figure 2: Information Board in front of the Municipal Office

Obr. 3: Informačná tabuľa pred gotickým evanjelickým kostolom
Figure 3: Information Board in front of the Gothic Protestant Church

Záver

Obec Veľké Teriakovce sa nachádza v Banskobystrickom samosprávnom kraji, v okrese Rimavská Sobota. Je typickou vidieckou obcou s rozlohou 22,35km². S počtom obyvateľov 893 patrí do skupiny stredne veľkých vidieckych sídiel.

Vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy a vhodné klimatické podmienky vytvorili v obci vhodné podmienky pre poľnohospodárstvo, ktoré má v obci dlhú tradíciu a je základným výrobným ekonomickým zdrojom. Z hľadiska dopravy má obec výhodnú polohu – nachádza sa 8 km od okresného mesta Rimavská Sobota, prechádza ňou cesta I. triedy a železničná trať. V obci sa nachádzajú dve národné kultúrne pamiatky – vodný mlyn a gotický evanjelický kostol, z hľadiska športových aktivít sú atraktívne novovybudované multifunkčné a detské ihrisko, volejbalové a futbalové ihrisko, ubytovanie a stravovanie ponúka penzión Salaš pod Maginhradom.

Vďaka svojej polohe a kultúrnym zaujímavostiam má obec potenciál rozvíjať sa v oblasti cestovného ruchu. Najväčším nedostatkom je slabá informovanosť a propagácia obce a jej aktivít. Preto sme sa zamerali na návrh troch projektov, ktoré by mohli zlepšiť propagáciu obce a prilákať tak turistov do obce. Prvý projekt je návrhom organizovania podujatia „Fašiangové hody“ s cieľom oživiť fašiangové zvyky a tradície a prilákať návštevníkov do obce. Druhý projekt je zameraný na návrh propagačných letákov, ktoré môžu prispieť k zvýšeniu informovanosti o obci a jej zaujímavostiach. Tretí projekt navrhuje dve informačné tabule s umiestnením pred Obecný úrad a pred evanjelický kostol. Tabule obsahujú základnú charakteristiku obce a jej fotografie a tak prispievajú k informovanosti nielen turistom, ale aj domácim obyvateľom.

Predpokladáme, že zlepšenie informovanosti o obci a jej aktivitách by mohli viesť k rozvoju cestovného ruchu, k vytváraniu nových pracovných miest, k postupnému zlepšovaniu estetického vzhľadu obce a celkovému zvýšeniu kvality života jej obyvateľov s ohľadom na trvalo udržateľný rozvoj.

Literatúra

- ALÁČ, J. a kol. 2012. *Kolo, kolo mlynské... Z histórie mlynárstva a mlynov v regióne Gemer – Malohont*. 1. vyd. Hrachovo : Občianske združenie Ozveny, 2012. 95 s. ISBN 978-80-971129-8-1.
- BAŠOVSKÝ, O. – LAUKO, V. 1990. *Úvod do regionálnej geografie*. 1. vyd. Bratislava : SPN, 1990. 118 s. ISBN 80-08-00278-6.
- KUBALIAKOVÁ, M. 2013. Salaš pod Maginhradom – nové ekonomické aktivity na vidieku. In *BBSK Náš kraj*. roč. 7, 2013, č. 7, s. 12. ISSN 1339-1453.
- OBÚ VEĽKÉ TERIAKOVCE, 2013. Interné materiály.
- OZ OZVENY 2010. *Mlyn veľké Teriakovce – O projekte*. [online] [cit. 2014-01-

- 15]. Dostupné na internete: <<http://www.ozveny.sk/spageView.php?id=10>>.
- PODOLINSKÝ, Š. 2010. *Gotické kostoly – vidiek*. 1. vyd. Bratislava : Dajama, 2010. 128 s. ISBN 978-80-89226-917.
- RAJČÁKOVÁ, E. 2009. *Regionálny rozvoj a regionálna politika Európskej únie a Slovenska*. 1. vyd. Bratislava : Geo-grafika, 2009. 133 s. ISBN 978-80-89317-09-7.
- ÚPN OBCÍ MR RIMAVA A RIMAVICA. 2009. Smerná časť. Banská Bystrica : Agentúra životného prostredia, 2009. 269 s.

THE SUPPORT OF REGIONAL RURAL DEVELOPMENT BY ACTIVIZATION OF TOURISM DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF VEĽKÉ TERIAKOVCE MUNICIPALITY

Summary

Veľké Teriakovce is a municipality placed in a self-governing region of Banská Bystrica. It is a part of Rimavská Sobota district and it belongs among typical villages. The village has a total area of 22,35 km² and with 893 inhabitants it is a part of middle sized country seats.

Large part of agricultural land and convenient climatic conditions created suitable conditions for agriculture that has had a long tradition; moreover it is a fundamental economical manufacturing source. Referring to transportation the village has a perfect location – it is situated 8 km from the district town Rimavská Sobota and through which leads first-class road and the railroad. In this municipality there are two national historical sights – watermill and evangelical church in Gothic style. Concerning sport activities, there were built new playing areas including multifunctional field, playground, volleyball and football ground. Meal and accommodation is provided in boarding house Salaš pod Maginhradom. Thanks to its location and cultural sights this municipality is able to develop every field of tourism. The biggest disadvantage is a lack of information and advertisement of activities. Proposing the new projects we focused on activities that would improve publicity and attract tourists. The first project concerns organizing event called “Fašiangové hody” to revive traditions and attract tourists to come to the village. The second one includes preparing handbills for tourists to be more familiar with all attractions in village. The third one includes two information boards – outside the municipal office and outside the evangelical church. The boards contain basic characteristics and photos so they can inform not only tourists but also local people.

Providing information about the activities in the municipality would improve tourist industry, offer new job vacancies and increase the quality of life regard to the sustainable development.

Mgr. Ivana Kováčová

E-mail: ivana.kovacova@student.ukf.sk

RNDr. Zuzana Rampašeková, PhD.

RNDr. Daša Oremusová, PhD.

Katedra geografie a regionálneho rozvoja FPV UKF v Nitre

Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E-mail: zrampasekova@ukf.sk